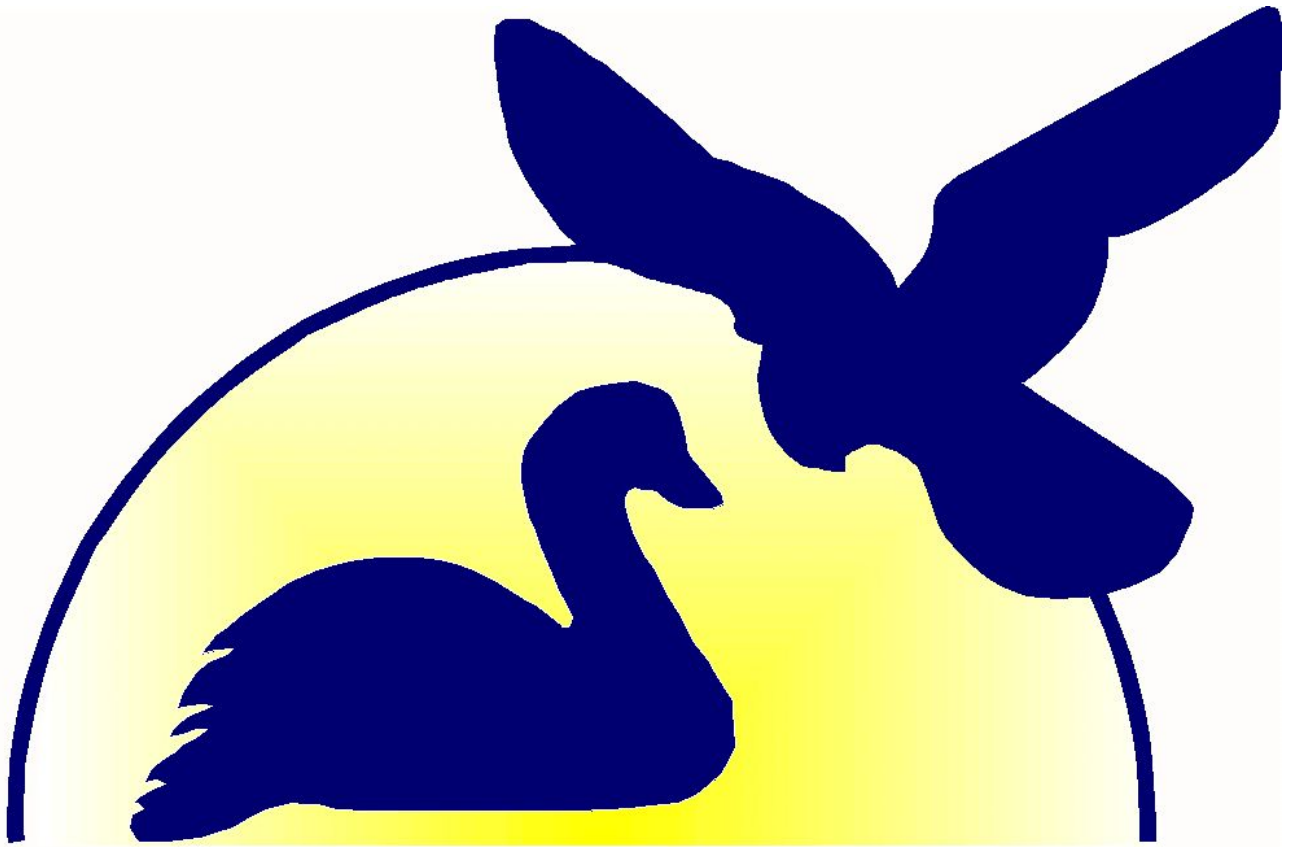

Beleidsplan Meer- en Hoogbegaafdheid

KBS Franciscus

Inhoudsopgave

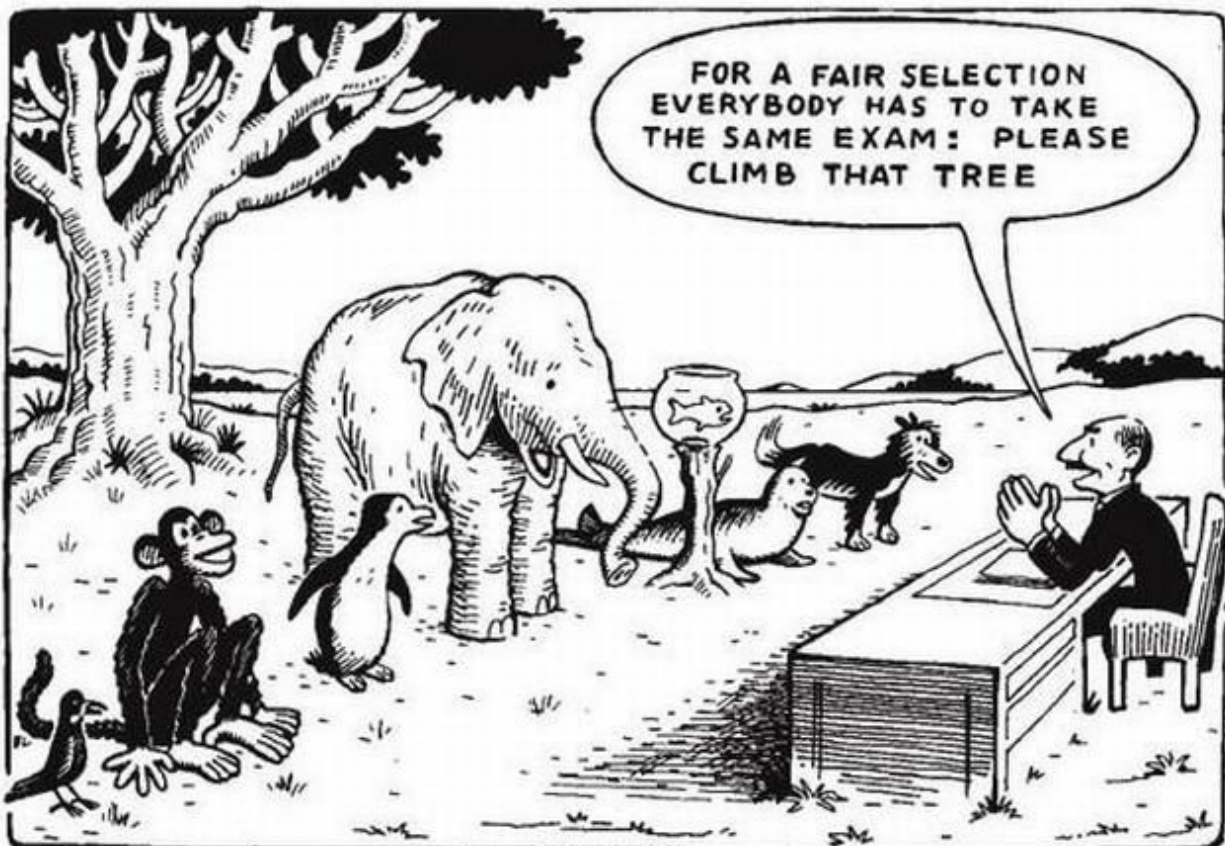
1.	Voorwoord	3
2.	Algemeen	4
2.1	Visie van de school	4
2.2	Doelgroep	4
2.3	Voorwaarden	5
3.	Doelen	6
4.	Signalering en diagnostiek	7
5.	Didactisch handelen	8
5.1	Compacten en verrijken	8
5.2	Plusklas	8
5.3	Vervroegde doorstroming	9
6.	Pedagogisch handelen	9
7.	Uitvoering, verslaglegging en evaluatie	10
8.	Overzicht: Wie doet wat wanneer?	11
8.1	Signalering en diagnostiek	11
8.2	Planning en uitvoering leerlingbegeleiding	12
8.3	Evaluatie	13
9.	Bijlagen	14
9.1	Kenmerken van begaafde leerlingen	14
9.2	Mogelijke problemen door sterke kanten hoogbegaafdheid	15
9.3	Kenmerken onderpresteerders	16
9.4	Digitaal Handelingsprotocol Hoogbegaafdheid (DHH)	18

1. VOORWOORD

KBS Franciscus staat middenin de samenleving. Onderwijs is volop in beweging. Als school willen wij passend onderwijs bieden voor elke leerling. Passend onderwijs richt zich op de onderwijsbehoeften van alle leerlingen. Als school willen wij leerlingen een uitdagende en veilige leeromgeving bieden waarin hun talenten zich zo goed mogelijk kunnen ontwikkelen. De school heeft hiervoor bewust beleid gemaakt voor meer- en hoogbegaafde leerlingen, om onderwijs op maat te kunnen bieden. Binnen de school krijgen hoogbegaafde leerlingen naast een gedifferentieerd aanbod in de klas ook een extra faciliteit in de vorm van een plusklas, passend bij de specifieke onderwijs- en ondersteuningsbehoeften van deze groep leerlingen.

Dit beleidsplan geeft weer hoe we het onderwijs en de begeleiding willen vormgeven. We verwoorden hierin onze visie, wat we verstaan onder de diverse niveaus van begaafdheid en welke criteria we hanteren. Vervolgens beschrijven we welke organisatievormen, welke middelen en werkwijzen hierbij passend zijn. Tenslotte leggen we vast wie welke verantwoordelijkheid draagt voor beleid en uitvoering.

De ergste vorm van ongelijkheid is proberen ongelijke dingen gelijk te maken¹.

(Vrij naar Albert Einstein)

---

¹ Aristoteles

‘Samen het beste uit ieder kind halen’

Ieder kind is uniek. En wat voor talenten kinderen ook hebben, het is de passie van elke leerkracht hen te helpen die mogelijkheden te ontdekken en te ontwikkelen.

Om samen het beste uit ieder kind te halen staan drie aspecten centraal:

Relatie: samen sta je sterk, mensen waarderen je en willen met jou samenwerken om iets te bereiken.

Competentie: je kunt het, je krijgt door succeservaringen geloof en plezier in eigen kunnen.

Autonomie: Onafhankelijkheid, je kunt zelf iets ondernemen zonder dat je steeds een ander nodig hebt.²

In ons onderwijs staan structuur in combinatie met ruimte voor het individuele kind centraal. We gaan uit van gedifferentieerd methodisch gericht onderwijs, met aandacht voor het bevorderen van een zelfstandige werkhouding.

Dit heeft te maken met ons streven naar een zo volledig mogelijke ontplooiing van ieder kind, waarbij we inspelen op tempo- en niveauverschillen tussen leerlingen voor zover inpasbaar binnen onze school. Naast de structuur in ons onderwijs leggen we doorlopende leerlijnen uit en maken afspraken die door de hele school lopen. We volgen de leerlingen nauwlettend van groep 1 t/m groep 8. Voorwaarden voor een ononderbroken ontwikkelingsproces zijn eigentijdse methoden, die voldoen aan de kerndoelen en goed gekwalificeerd personeel. Het kind moet leren zich te gedragen binnen de waarden en normen van gezin, school en samenleving. Doordat op school wordt gewerkt aan eigenaarschap, leert het kind verantwoordelijkheid te nemen voor het eigen gedrag en werk.

Elk kind is uniek en heeft het recht om met respect geaccepteerd te worden zoals het is. Alle kinderen willen leren en zich ontwikkelen. We streven ernaar alle talenten van de kinderen te benutten in een sfeer van veiligheid, openheid, duidelijkheid en vertrouwen.

Ons onderwijs is gericht op overdracht van kennis, vaardigheden en bevorderen van de sociaal-en emotionele ontwikkeling.

Binnen ons leerstofjaarklassensysteem wordt gewerkt in drie arrangementen.

Om goed onderwijs te geven aan de begaafde (intelligente)- en hoogbegaafde (hoog intelligente) leerling hebben wij naast onze drie arrangementen het aanbod aangepast op nog een extra niveau om tegemoet te komen aan de individuele onderwijsbehoefte(n) van deze leerlingen. Belangrijk hierbij is dat de instructie verkort moet worden aangeboden waarbij uitdagende opdrachten worden aangeboden en eisen worden gesteld en het werk met de leerlingen wordt nabesproken.

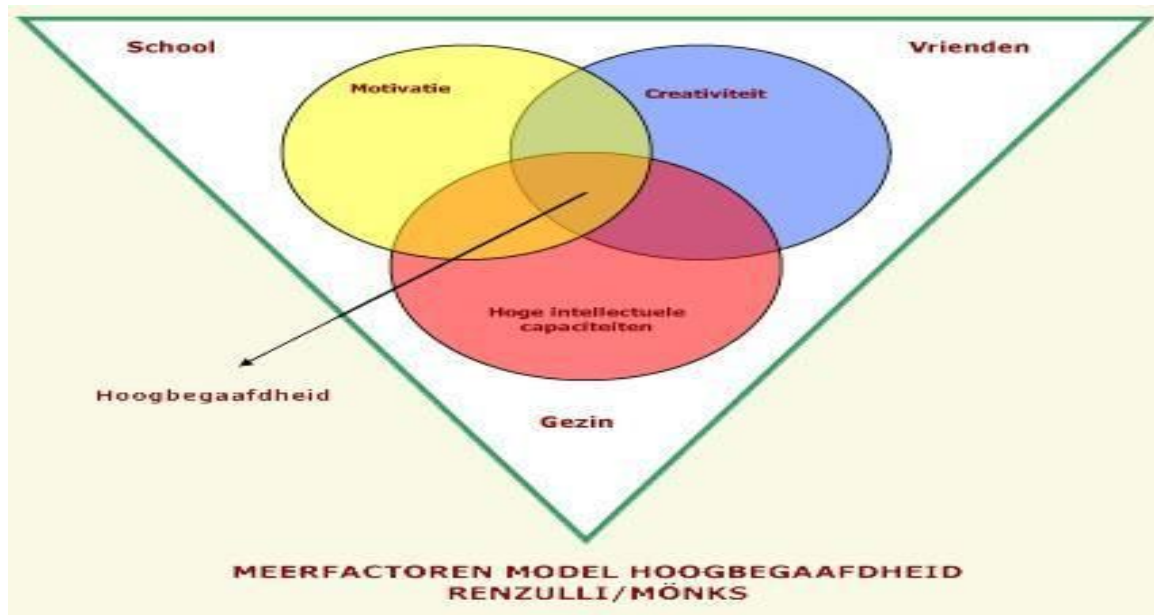
² Deci & Ryan 2002

Onze specifieke visie op onderwijs aan meer- en hoogbegaafden sluit aan bij onze onderwijskundige visie. Uit de literatuur is bekend dat leerlingen die bovengemiddeld begaafd zijn, toch regelmatig vastlopen als gevolg van een reguliere onderwijsaanpak. Dit vastlopen uit zich als relatief onderpresteren (de leerling laat niet zien waar het toe in staat is, maar presteert nog wel gemiddeld), absoluut onderpresteren (de leerling presteert onder het reguliere gemiddelde), als gedragsproblemen die zowel externaliserend (naar de groep of de leerkracht gericht) als internaliserend (naar zichzelf gericht) kunnen zijn of als een combinatie hiervan. In alle gevallen is het welzijn van de leerling in het gedrang en zal deze zijn talenten niet optimaal kunnen ontwikkelen. Dit maakt een aangepast onderwijsaanbod en onderwijsaanpak noodzakelijk.

2.2 DOELGROEP

Definitie hoogbegaafdheid

Er zijn vele definities van hoogbegaafdheid in omloop. De meest gehanteerde modellen zijn die van Renzulli/ Mönks, Hany/Heller en van Gardner. Bij het bepalen van de doelgroep gaat onze school uit van het Triadisch interdependentiemodel van Renzulli en Mönks (1995) (figuur1).

Figuur 1. Triadisch interdependentiemodel van Renzulli en Mönks (1995)

De begaafdheid van een leerling is geen vaststaand feit, maar een interactie tussen aanlegfactoren: een bovengemiddelde intelligentie, een hoog niveau van motivatie én een hoog niveau van creatief denken. Leerlingen die deze drie factoren ontwikkelen én toe kunnen passen zijn in staat tot grote prestaties te komen. Soms is de begaafdheid wel in aanleg aanwezig, maar laat de leerling dit door allerlei factoren niet zien. Het is belangrijk om ervoor te zorgen dat de aanlegfactoren de kans krijgen om tot ontwikkeling te komen. Daarbij zijn gezin, school en vrienden van essentieel belang. Het gezin dient te zorgen voor een harmonieuze ontwikkeling en de nodige stimulans, de vrienden (en met name ontwikkelingsgelijken) zijn nodig om zich aan te kunnen spiegelen en de school dient voor een uitdagende leeromgeving te zorgen.

Op KBS Franciscus zijn hoge prestaties geen basisvoorwaarde om tot de doelgroep te behoren. De leerkracht dient alert te zijn op de onderpresterende leerling en hoogbegaafde leerling met een leer- gedrags- of ontwikkelingsstoornis.

Om van hoogbegaafdheid te kunnen spreken dient een mens te beschikken over:

- Groot intellectueel potentieel (een totale IQ-score >130)

Deze hoge intelligentie dient vergezeld te gaan van twee essentiële persoonlijkheidsfactoren:

- Hoge mate van creativiteit

Onder creativiteit wordt een creërend denkvermogen verstaan waardoor men in staat is buiten de reguliere kaders oplossingen voor problemen te zoeken.

- Sterke motivatie

Bij motivatie, de wil om te presteren en te ontdekken. Daarbij taakgericht te werk gaan om succesvol te zijn.

De persoonlijkheidsfactoren zijn essentieel, maar er is meer nodig om tot prestaties op hoogbegaafd niveau te komen. Er zijn drie omgevingsfactoren te onderscheiden die direct van invloed zijn op het prestatieniveau. De factoren :

- School
- Gezin
- Peers (ontwikkelingsgelijken)

Door omgevingsfactoren kunnen de motivatie en creativiteit dermate 'aangetast' worden, dat slechts de hoge intelligentie nog rest. We spreken dan officieel van een hoog intelligent persoon en niet van een hoogbegaafd persoon.

2.3 Definitie intelligentie

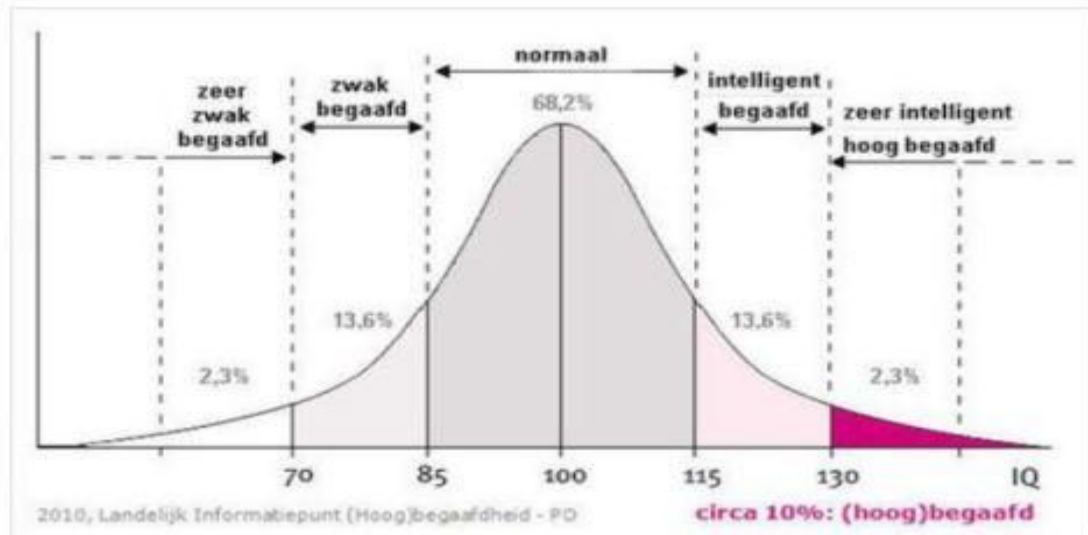
Het geheel aan cognitieve of verstandelijke vermogens dat nodig is om kennis te verwerven en daar op een goede manier gebruik van te maken, teneinde problemen op te lossen die een vast omschreven doel en structuur hebben. Intelligentie is meetbaar middels een IQ (intelligentie quotiënt) test. Een gemiddelde score is 100.

2.4 Hoge intelligentie versus hoogbegaafd?

Er kan een onderscheid worden gemaakt tussen potentiële intelligentie en gerealiseerde intelligentie. De potentiële intelligentie is het geheel aan mogelijkheden dat een kind bij zijn geboorte meekrijgt. Dat potentieel verschilt tussen leerlingen. De gerealiseerde intelligentie is te zien als de mate waarin het potentieel (door opvoeding, onderwijs en eigen inzet) tot ontwikkeling is kunnen komen en dus is uitgegroeid tot begaafdheid. Een in potentie zeer intelligent kind zal niet begaafd worden als er veel belemmerende factoren zijn.

Hoewel de onderwijsbehoeften van meerbegaafde leerlingen verschilt van die van hoogbegaafde leerlingen, kiezen wij er toch voor een beleidsplan te maken gericht op beide groepen. Door te kiezen voor zowel de meer-als hoogbegaafde leerlingen heeft ons beleidsplan betrekking op ongeveer 10 procent van de leerlingen van de school; zouden wij ons beperken tot de hoogbegaafde leerlingen dan heeft ons beleidsplan 'slechts' betrekking op zo'n 2 procent. Dit laat onverlet dat het voor hoogbegaafde leerlingen nodig is om naast het aanbod in de klas ook aanbod te krijgen specifiek gericht op de uitdagingen waar zij door

hun manier van denken en zijn tegenaan lopen. Wij denken dit te kunnen ondervangen door de verderop in dit beleidsplan beschreven plusklas.

Verdeling van IQ-scores onder de normaalverdeling. Bij een gemiddelde IQ-score van 100 valt ongeveer 68% binnen het bereik van één standaarddeviatie van het gemiddelde wat overeenkomt met een IQ-bereik van 85-115.

2.5 VOORWAARDEN

Als school streven wij ernaar om goed en passend onderwijs te bieden aan ieder kind. Zorg is een ruim begrip en omvat op scholen van onze stichting een brede horizon. Oftewel, wij hebben als doel elke zorg te herkennen, erkennen en te begeleiden.

Wij vinden het belangrijk (hoog) begaafde – (hoog) intelligente leerlingen zo vroeg mogelijk te signaleren om te voorkomen dat deze leerlingen allerlei problemen gaan ontwikkelen. Te denken valt aan:

- demotivatie
- problemen met leerstrategieën
- onderpresteren
- faalangst

Om goed te signaleren zijn de volgende voorwaarden aanwezig, waardoor wij ons aanbod zo goed mogelijk kunnen afstemmen op de individuele leerling.

1. Leerkrachten zijn op de hoogte van het volgende:

- Van elke 100 leerlingen zijn er gemiddeld 10 meerbegaafd (IQ tussen de 120 en 130) en 2 tot 3 hoogbegaafd (IQ hoger dan 130).
- Bij kleuters spreekt men nog niet van hoogbegaafdheid, maar van een ontwikkelingsvoorsprong. Kleuters ontwikkelen zich sprongsgewijs, waarbij een voorsprong ook tijdelijk kan zijn. Hoogbegaafdheid in termen van IQ is pas met zekerheid vast te stellen rond een jaar of zeven. Een kind wordt echter niet ineens op zijn zevende hoogbegaafd, maar is dit wezenlijk vanaf zijn geboorte. Dit betekent dat leerkrachten in de kleuterbouw zeer alert moeten zijn op gedrag dat wijst op een ontwikkelingsvoorsprong of aanpassing aan de groepsnorm. Bekend is, dat

hoogbegaafde leerlingen zich razendsnel aanpassen aan de groepsnorm, met alle beperkingen in hun ontwikkeling van dien.

- De kenmerken en specifieke leereigenschappen van meer- en hoogbegaafde leerlingen. bijlage 1)
- De mogelijke problemen die kunnen ontstaan ten gevolge van de sterke eigenschappen van hoogbegaafde leerlingen (zie bijlage 2).
- De kenmerken en specifieke leereigenschappen van meer- en hoogbegaafde onderpresteerders (zie bijlage 3).

2. Leerkrachten zijn op de hoogte van het feit dat de volgende groepen (hoog)begaafde leerlingen moeilijk te herkennen zijn en zijn hier alert op:

- Onderpresteerders, doordat hun prestaties achterblijven bij wat op basis van hun capaciteiten verwacht mag worden.
- Meisjes, doordat zij in het algemeen minder competitiegericht, minder succes georiënteerd en meegaander zijn dan jongens. Meisjes zijn geneigd internaliserende gedragsproblemen te ontwikkelen (hoofdpijn, buikpijn) die weinig zeggen over het werkelijke probleem (weinig uitdaging).
- Leerlingen met een handicap, leer- of gedragsprobleem, de zogenaamde “twice-exceptional” leerlingen. Doordat de (hoog)begaafdheid en de handicap/het leer- of gedragsprobleem elkaar deels compenseren of maskeren, kan het zijn dat één van beide of zelfs beiden niet wordt opgemerkt.
- Leerlingen met een andere culturele achtergrond, doordat zij opgroeien met bijvoorbeeld een andere taal of andere waarden/normen. Zij vinden daardoor minder aansluiting bij het reguliere onderwijs, dat gebaseerd is op de cultuur van de Nederlandse middenklasse.
- Leerlingen die zich hebben aangepast om bij de groep te horen. Kinderen kunnen zich op school en thuis verschillend gedragen, waardoor ze niet altijd op school (hoog)begaafd gedrag tentoonspreiden. Samen met ouders moet gezocht worden naar een manier om binnen de beperkingen die een schoolomgeving oplevert te komen tot een optimale leeromgeving voor de leerling.

3 DOELEN

De doelen van het aangepaste onderwijs voor de (hoog)begaafde leerlingen zijn in volgorde van belangrijkheid:

1. Leerlingen zitten goed in hun vel

- Leerlingen hebben een overwegend positief beeld van zichzelf, school en hun plek daarin.

2. Leerlingen zijn productief

- Leerlingen presteren op een niveau dat past bij hun cognitieve en sociaal-emotionele capaciteiten.
- Leerlingen kennen hun talenten en weten hoe ze deze kunnen inzetten.
- Leerlingen zijn in staat om te gaan met frustraties en uitdagende stof.
- Leerlingen zijn voorbereid op de eisen die op de middelbare school aan hen gesteld worden.

3. Leerlingen halen de kerndoelen

- Leerlingen hebben een goede beheersing van de stof die in de kerndoelen omschreven staat. Ons uitgangspunt is om dit de leerlingen in de gebruikelijke 8 jaar te laten verwerven.

4. Leerlingen voldoen aan de plusdoelen

- Plusdoelen zijn gericht op vaardigheden. De inhoud is slechts middel om een vaardigheid te leren.
- Leerlingen leren de volgende vaardigheden: jezelf motiveren, omgaan met je overtuigingen, plannen, doelgericht gedrag, geheugen gebruiken, zelfstandig werken, samenwerken, omgaan met frustraties.
- Leerlingen leren de volgende hogere denkvaardigheden herkennen en ontwikkelen: creatief denken, praktisch denken, analyseren, evalueren.
- Leerlingen zijn in staat zowel succes als falen te relateren aan hun eigen gedrag.

4.1 SIGNALERING

De signalering van hoogbegaafdheid wordt binnen onze school uitgevoerd met behulp van het Digitaal Handelingsprotocol Hoogbegaafdheid. Het Digitaal Handelingsprotocol Hoogbegaafdheid (DHH) is een geïntegreerd instrument voor signalering, diagnostiek en begeleiding van hoogbegaafde leerlingen. Het DHH bestaat uit een aantal modules die de leerkracht stap voor stap begeleiden bij de zorg van hoogbegaafde leerlingen .

Een onderzoek met het DHH geeft duidelijkheid of er leer-en persoonlijkheidseigenschappen aanwezig zijn die gerelateerd zijn aan hoogbegaafdheid en hoe groot de leervoorsprong van de leerling is op drie leergebieden te weten: rekenen, spelling en (begrijpend) lezen.

Bij de signalering wordt met behulp van een signaleringslijst, ingevuld door de leerkracht en de ouders, een algemene indruk van de leerling verkregen. Daarnaast worden gegevens uit het LOVS en overige bronnen gebruikt.

Het signaleren vindt plaats door middel van de volgende indicatoren:

Kennismakingsgesprek

- Door de directeur met de ouder(s)/ verzorger(s) van de leerling.
- Bij de aanmelding voor groep 1-2 of als leerlingen van een andere school komen vanaf groep 3. De directeur van de school voert het kennismakingsgesprek. Om een goede start te maken is het van belang alert te zijn op een mogelijke ontwikkelingsvoorsprong. (afhankelijk van de leeftijd van het kind)
- De school ontvangt een intakeformulier, waarop ouders bijzonderheden vermelden evenals erfelijk bepaalde eigenschappen.
- School ontvangt indien van toepassing een voortgangs- en overgangsrapport van de peuterspeel of een kinderdagverblijf.
- Bij zij-instromers wordt er door de IB-er altijd contact opgenomen met de vorige school.

Intakegesprek

- Door de leerkracht met de ouder(s)/verzorgers(s) van de leerling uit groep 1-2 (bij zij-instroom ook groep 3-8)
- De leerkracht heeft een gesprek met de ouder(s)/verzorger(s) van de leerling voordat hij/zij naar school gaat met behulp van een intakeformulier. Middels een vragenlijst wordt er geïnformeerd naar de (voorschoolse) ontwikkeling op verschillende ontwikkelingsgebieden en de manier waarop de leerling sociaal-en emotioneel functioneert.

Omgekeerde oudergesprek

- Door de leerkracht met de ouder(s)/verzorger(s) van de leerling (groep 1-8)
- Omgekeerde oudergesprekken vinden plaats (binnen) 4 weken na de start van het schooljaar. Doel is dat zowel ouders als leerkrachten wederzijdse verwachtingen/ervaringen/afspraken kunnen delen met elkaar om zo tot afstemming te kunnen komen.

Groepssignalering

- Door de leerkracht
- Middels het DHH (Digitale Handelingsprotocol voor Hoogbegaafden)
De groepssignalering vindt plaats middels de Quick Scan (Nul module).
Met de Quickscan krijgt de leerkracht snel een overzicht voor welke leerlingen het zinvol is om verder onderzoek te doen middels het DHH.
De Quickscan wordt op maximaal drie momenten in de schoolloopbaan van de leerling afgenomen.
  1. Vanaf zes weken na instroom in groep 1 tot maximaal een half jaar na instroom.
  2. Tweede helft groep 3 (na afname van de Cito-toetsen)
  3. Tweede helft groep 5 (na afname van de Cito-toetsen)

Voor de groepen 3 en groep 5 geldt dat de Quickscan alleen ingezet wordt voor leerlingen die nog niet eerder herkend zijn als begaafde leerling en waarvoor geen andere zorgaspecten al eerder herkend zijn (autisme, dyslexie, leerzwak etc.)
Indien een leerkracht onderzoek wil doen naar een specifieke leerling, bijvoorbeeld omdat de ouders of de leerkracht een vermoeden heeft dat deze leerling begaafd is, slaat de leerkracht de Nul module over en begint direct in de module (signalering of diagnostisering) die volgens eigen inzicht van toepassing is.

Signalering door de leerkracht

Deze module kent vier fasen:

1. Invullen gegevens

1.1. Algemene indruk

De ouders en de leerkracht geven in het kort, digitaal aan welke algemene indruk zij van de leerling hebben.

1.2. Signaleringslijst

De ouders en de leerkracht vullen digitaal de signaleringslijst in. Ouders kunnen inloggen en online de signaleringslijst invullen. Zij hebben beperkte gebruikersrechten

en kunnen alleen de vragenlijst met betrekking tot hun kind invullen. Na het afronden

van de vragenlijst kunnen zij niet meer inloggen. Eindresultaten in de vorm van grafieken en conclusies zijn online voor ouders niet beschikbaar.

1.3 Didactische gegevens

Bij de didactische gegevens vult de leerkracht de resultaten van de laatst afgenomen Cito-toetsen in. Voor de groepen 1 en 2 wordt er gewerkt met een waardering score tussen 'zeer zwak' en 'zeer goed'.

2. Resultaten

2.1 Bekijken rapportage

De resultaten van de vragenlijsten en de resultaten van de didactische gegevens uit het leerlingvolgsysteem worden grafisch weergegeven.

2.2 Printen rapportage.

3. Conclusie

In deze fase wordt er gevraagd of de leerkracht het eens is met de richtlijn van het protocol. De module signalering begeleidt de leerkracht bij de beslissing of het

wenselijk is om verder intern diagnostisch onderzoek naar een leerling te doen.

4. Strategie bepalen.

Is er voldoende informatie om de hulpvraag te beantwoorden of is een volgende fase van onderzoek wenselijk?

Bij strategie bepalen kan de leerkracht kiezen uit drie opties:

- Er is nog onvoldoende duidelijkheid over de educatieve behoeften van de leerling, door naar de module diagnostiek.
- Er is nog onvoldoende duidelijkheid. De leerkracht gaat in gesprek met de ouders en de leerling om meer zicht te krijgen op de beginsituatie.
- De educatieve behoeften van de leerling zijn duidelijk, door naar leerlingbegeleiding.

Wanneer er onvoldoende indicaties zijn, dan stopt het traject. Bij voldoende indicaties zijn er drie opties;

- de module leerlingbegeleiding (Individueel plan van aanpak)
- de module diagnostiek
- een extern onderzoek.

Als er na de module signalering een vermoeden bestaat van hoogbegaafdheid gaat de leerkracht over tot de module diagnose.

Deze module bestaat uit een vragenlijst voor de leerkracht, een leerling vragenlijst en het doortoetsen van rekenen, spelling en begrijpend lezen.

De resultaten worden besproken met de leerkracht, de intern begeleider, ouders en de coördinator hoogbegaafde leerlingen van de school.

4.2 Diagnose door de leerkracht

In deze module krijgt de leerkracht meer duidelijkheid over de begaafdheid van de leerling en zijn/haar specifieke leer- en begeleidingsbehoeften. Er kan een keuze gemaakt worden uit een volledig diagnostisch onderzoek of een specifiek diagnostisch onderzoek. Bij een volledig diagnostisch onderzoek wordt zowel gekeken naar de leer- en persoonskenmerken van begaafdheid, als naar de volgende aspecten van het functioneren van de leerling: prestatiemotivatie, werk –en leerstrategieën, sociaal functioneren, zelfbeeld, perfectionisme, onderpresteren en faalangst. Bij een specifiek diagnostisch onderzoek wordt er vanuit gegaan dat er al voldoende duidelijk is dat er sprake is van begaafdheid en vervalt dus het cluster leer- en persoonlijkheidskenmerken. Hierbij maken leerkrachten de afweging over het onderdeel waar ze specifieke informatie over willen weten.

Deze module diagnostiek kent vier fasen:

1. Invullen gegevens

Er dient een keuze gemaakt te worden tussen volledig- of specifiek diagnostisch onderzoek.

1.1 Volledig diagnostisch onderzoek:

- Gegevens uit het LVS
- Vragenlijst ouders-leerkracht
- Doortoetsen
- Leerlingvragenlijst
- Overige bronnen

1.2 Specifiek diagnostisch onderzoek:

- Ouders en leerkracht vullen vragen in van de observatielijst, die betrekking hebben op de uitgekozen deelaspecten.

2. Bekijken en printen rapportage

3. Verantwoording en interpretatie van de gegevens

4. Conclusie en bepalen strategie

Het protocol kan het advies geven te stoppen met het traject of een advies geven ten aanzien van de didactische maatregelen die nodig zijn voor de leerling.

Bij een besluit worden de volgende aspecten in de afweging meegenomen:

- Wat zijn de resultaten van het diagnostisch onderzoek volgens de computer?
- Wordt dit beeld ondersteund door de informatie van de ouders?
- Wordt dit beeld ondersteund door de informatie van de leerkracht?
- Wordt dit beeld ondersteund door de gegevens uit andere bronnen?
- Heeft het gesprek met de leerling aanvullende informatie opgeleverd?

4.3 Na de diagnose

Afhankelijk van de uitkomst van bovenstaande gegevens zijn de volgende vervolgstappen mogelijk:

- Geen directe actie, goed blijven observeren.
- Intelligentieonderzoek (stichtingsbreed is er gekozen voor onderzoeksbureau Comenius)
- Individueel Plan van Aanpak (zie ParnasSys).

4.4 Extern onderzoek

Het vermoeden van hoogbegaafdheid is geen kwalificatie voor de plusklas.

De stichting laat extern onderzoek verrichten door adviesbureau 'Comenius' te Bilthoven. De coördinator hoogbegaafde leerlingen van de school geeft, na overleg met de intern begeleider en de ouders, aan één van de bovenschoolse coördinatoren door of er een extern onderzoek moet worden aangevraagd. Deze bovenschoolse coördinator neemt contact op met het onderzoeksbureau om een onderzoek in te plannen.

De onderzoeksresultaten worden gelijktijdig verstuurd naar de ouders en de bovenschoolse coördinator. Zij communiceert de uitslag en adviezen met de coördinator hoogbegaafde leerlingen van de school. Als er een extern onderzoek(en) plaatsvindt op advies van de school zijn de kosten hiervan voor de school. In het geval dat de ouders zelf extern onderzoek wensen, maar de school hierin geen meerwaarde ziet, zijn de kosten voor de ouders. In beide gevallen wordt er zorgvuldig en serieus met de adviezen voortvloeiend uit het onderzoek omgegaan.

4.5 PLUSKLAS

Voor de gediagnosticeerde hoogbegaafde leerlingen binnen de scholenstichting 'Pastoor Ariëns' biedt de stichting voor leerlingen uit de groepen 3-4-5 en voor leerlingen uit de groepen 6-7-8 één keer per week een dag de mogelijkheid om deel te nemen aan een bovenschools gerealiseerde plusklas. De plusklas vindt jaarlijks plaats op één van de vier scholen binnen de stichting. De plusklas wordt begeleid door een leerkracht en een orthopedagoog van de stichting.

Een leerling die in aanmerking komt voor de plusklas dient gediagnosticeerd hoogbegaafd (TIQ >130) te zijn. Wanneer bij een leerling de diagnose hoogbegaafd net niet vast te stellen is, maar het advies van Comenius is dat het wenselijk is om deel te nemen aan de plusklas, dan kan dit advies na overleg met de coördinator hoogbegaafde leerlingen en de intern begeleider worden opgevolgd.

4.6 Doel van de plusklas

Het doel van de plusklas is om leerlingen te motiveren, door andere onderwerpen aan te bieden dan de leerstof die normaal wordt aangeboden op de basisschool. Tegemoet te komen aan de specifieke behoeften van een hoogbegaafde leerling.

Daarnaast kunnen zij zich spiegelen aan ontwikkelingsgelijken (peers). Een leerling ontwikkelt zich zowel cognitief als sociaal-en emotioneel pas goed als hij of zij zich met enige regelmaat kan spiegelen aan ontwikkelingsgelijken.

De doelstelling van de plusklas is om tegemoet te komen aan de specifieke behoeften van (hoog)begaafde leerlingen gebaseerd op 3 pijlers.

- Cognitieve uitdaging: Ieder kind intellectueel uit te dagen en te stimuleren op eigen niveau. Uitbreiding en verdieping van het curriculum.
- Sociaal-en emotionele vaardigheden: De leerlingen de gelegenheid bieden zich te spiegelen aan ontwikkelingsgelijken. De leerlingen helpen om inzicht te krijgen in hun sterke en minder sterke kanten en hen begeleiden in het ontwikkelen van een reëel zelfbeeld.
- Metacognitieve vaardigheden: Het leren regisseren van het eigen leerproces zoals plannen, organiseren, het om leren gaan met het maken van fouten en het leren reflecteren.

4.7 De invulling/onderwijsprogramma

Binnen de volgende domeinen wordt aan deze doelstellingen gewerkt.

- *Leren leren* (leren, plannen, organiseren, samenvatten, leerstrategieën, evalueren en reflecteren, presenteren, ICT-vaardigheden, onderzoeksvaardigheden)
- *Leren denken* (kritisch, analytisch, praktisch en creatief, onderzoeken en ontwerpen, denkspellen, redeneren en argumenteren)
- *Leren leven* (samenwerken en overleggen, omgaan met falen, aanpassingsvermogen, filosoferen en debatteren, probleemoplossende vaardigheden, sociaal bewust zijn, flexibiliteit, burgerschap en doelen stellen).

Vaardigheden die passen bij de 21st Century skills zijn hierin verweven

4.8 Inhoud van de plusklas

- Projectmatig werken aan opdrachten.
Hierbij ligt het accent op het leren leren en de topdown benadering (vanuit het geheel naar delen, voorkennis activeren, waarom moet je dit leren, wat is het nut/doel ervan) waarbij rekening wordt gehouden met de leereigenschap van de leerling.
- Het formuleren van een eigen leervraag met betrekking tot het thema.
- Wat wil je weten, hoe ga je dat vorm geven, wat heb je nodig?
- We leren hoe we moeten organiseren, structureren en plannen.
- Met de groepen 5 tot en met 8 werken zij met **'Mijn Talent'**.
- Mijn Talent is een digitale leeromgeving waarin leerlingen zelfstandig werken aan vakoverstijgende, gevarieerde projecten. Het ontwikkelen van de eigen talenten en van de 21st century skills staat hierbij centraal. Daarnaast werken de leerlingen impliciet aan vakgebonden doelen.
- Voor beide groepen staat er **Spaans** op het rooster. We werken met de Spaanse leer methode 'Juan y Rosa'.
- Het doel van de leer methode is om tegemoet te komen aan de behoefte van extra (taal) leerstof. De leerlingen worden gestimuleerd en geprikkeld om zelf te ontdekken hoe je Spaans kunt leren en biedt de leerlingen de kans om hun eigen leerstrategie te ontdekken en te ontwikkelen.
- De leerlingen leren door middel van het **TASC-model** te reflecteren en te evalueren op hun eigen leer methode.
- Het spelen van het spel **Kwink**.
Dit is een bordspel om de sociaal-emotionele ontwikkeling van hoogbegaafde leerlingen te stimuleren. De leerlingen worden geconfronteerd met vraagstukken die betrekking hebben op henzelf en de wereld om hen heen. Dit heeft als doel de leerling zelf te laten nadenken over deze vragen in samenhang met de reacties van leeftijdsgenoten en vooral ontwikkelingsgelijken en te prikkelen genuanceerd na te denken over verschillende kwesties.
Doel: inzicht geven in hun sterke en minder sterke kanten, van en met elkaar te leren, te leren samenwerken, incasseren en excelleren.
- Filosoferen (Filosoferen met Bas Haring en Helder denken)
De huidige samenleving vraagt om nieuwe vaardigheden zoals samenwerken, kritisch denken, creativiteit, filosoferen, onderzoeken, argumenteren, problemen oplossen, zelfsturing en analyseren. We begeleiden de leerlingen met behulp van het lespakket van Bas Haring om deze vaardigheden te ontwikkelen.
- Debatteren
De leerlingen uit de groepen 5 tot en met 8 oefenen een discussievorm waarbij het de bedoeling is een stelling te verdedigen of te bestrijden. Analyseren, kritisch luisteren, kritisch denken, argumenteren en presenteren spelen daarbij een belangrijke rol. Het draagt bij aan het stimuleren van burgerschap, taalvaardigheid en zelfvertrouwen.
- Rekenen.
Zij werken o.a. met de groepen 3 tot en met 8 met Plustaak.
- De opdrachten in Plustaak lopen niet vooruit op de leerstof, maar bieden een verbreding en verrijking van het aanbod in de methode.
- Feedback en zelfreflectie.

- Aan het einde van iedere bijeenkomst wordt met de leerlingen besproken hoe ze die dag gewerkt hebben en er wordt gevraagd te reflecteren op hun eigen werk. De begeleiders geven feedback op het werk van de leerling en formuleren samen met de leerling een 'uitdaging', een punt om aan te werken.

4.9 Communicatie

- De coördinatoren hoogbegaafde leerlingen komen vier keer per jaar bij elkaar voor een overlegmoment. Voorstellen worden voorgelegd aan de IB-ers om gezamenlijk tot een besluit te komen.
- 1 x per jaar (mei) vindt er een evaluatie plaats met de IB-ers, de coördinatoren hoogbegaafdheid en de plusklasbegeleiders.
- Twee keer per jaar (februari en juni) ontvangen de IB-ers, leerkrachten en de ouders van de leerlingen een verslag over de ontwikkeling van de plusklas leerling.
- De IB-ers, leerkrachten en ouders worden regelmatig op de hoogte gesteld over onderwerpen en doelen.
- De groepsleerkracht van de plusklas leerling maakt een handelingsplan (IPvA) in ParnasSys.
- De intern begeleider en de coördinator hoogbegaafdheid hebben regelmatig overleg. In dat handelingsplan is een logboek opgenomen waarin zowel de plusklasbegeleider als de groepsleerkracht notities kan maken.

Als een leerling op één vakgebied uitblinkt, zal verrijkingstof op dat gebied in de klas aangeboden worden. Per leerling bekijkt de IB in overleg met de leerkracht welke combinatie van verrijkingswerk nodig is om te voldoen aan de onderwijsbehoeften van de leerling.

4.10 Communicatie/verslaglegging

Voor deelname aan de plusklas:

- Plusklasbegeleiders nodigen de leerling en de ouders uit voor een kennismakingsgesprek.
- De plusklasbegeleiders nemen contact op met de leerkracht van de leerling.

Tijdens deelname aan de plusklas:

- In ParnasSys krijgt iedere leerling een individueel handelingsplan. Dit wordt opgesteld door de groepsleerkracht. (IPvA augustus en februari)
- De plusklasbegeleiders leggen observaties en vorderingen per leerling schriftelijk vast in een logboek. (onderdeel HP in ParnasSys). De groepsleerkracht kan hier eveneens in werken en notities maken.
- De plusklasbegeleiders voeren twee keer per jaar een kind gesprek en schrijven hiervan een verslag in ParnasSys.
- Tweemaal per jaar worden ouders uitgenodigd voor een voortgangsgesprek. De plusklasbegeleiders schrijven hiervan een verslag in ParnasSys.

4.11 Deelname plusklas

Deelname aan de plusklas is niet vrijblijvend. De leerling wordt iedere donderdag of vrijdag verwacht. Uitzonderingen hierop zijn Pasen, Kerst, Koningsspelen, Carnaval, schoolreis, schoolkamp, studiedagen en de laatste vrijdag voor de zomervakantie.

Leerlingen uit groep acht volgen de plusklas tot de tulpvakantie, waarna zij zich gaan richten op de afronding van de basisschoolperiode (kamp, musical).

5 DIDACTISCH HANDELEN

5.1 COMPACTEN EN VERRIJKEN

Leerlingen die hoge scores behalen op de methode- en niet-methode gebonden toetsen, niet genoeg uitdaging vinden in de reguliere stof, weinig behoefte hebben aan instructie en aan oefen- en herhalingsstof komen in aanmerking voor het compacten en verrijken van de leerstof. Dit geldt expliciet ook voor leerlingen in groep 2. Een groot deel van de oefen- en herhalingsstof wordt dan geschrapt.

Belangrijk is dat er wel gelet wordt op:

- aanreiken van belangrijke stappen in het leerproces
- belangrijke leerstrategieën en werkwijzen
- activiteiten op tempo
- automatisering
- introductie van een nieuw thema

De leerlingen krijgen dus naast hun compacte ('gewone') leerstof ook verrijkingsstof. Dit is daadwerkelijk moeilijker en uitdagender werk speciaal ontwikkeld voor de meer- en hoogbegaafde leerlingen.

5.2 VERVROEGDE DOORSTROMING

KBS Franciscus wil de mogelijkheid om tot versnelling te besluiten openlaten, dat wil zeggen: te allen tijde wordt per individu gekeken in overleg met alle betrokkenen (ouders, kind, directie, leerkracht en IB) of versnelling wenselijk is.

Voor de zeer begaafde leerlingen is een versnelling of vervroegde doorstroming alleen niet voldoende. Een aangepast programma met compacten/verrijken en mogelijk deelname aan de plusklas blijft noodzakelijk!

5.3 PEDAGOGISCH HANDELEN

Het sociale en emotionele welbevinden van de meer- en hoogbegaafde leerlingen wordt op verschillende manieren bewaakt:

- Door middel van het reguliere leerlingvolgsysteem, met behulp van Kanvas!
- Door middel van de pedagogische handelingsuggesties vanuit het Digitaal Handelingsprotocol Hoogbegaafdheid,
- Door middel van het werken aan het groepsklimaat en het leren accepteren van verschillen tussen leerlingen met behulp van de Kanjertraining.
- Door het werken aan de plusdoelen die gericht zijn op zelfbegrip, zelfkennis en zelfacceptatie.

Wanneer blijkt dat er meer zorg nodig is, wordt in overleg met ouders bekeken naar welke externe hulpinstantie verwijzing nodig is.

5.4 Begeleiding in de groepen

De leerkracht

Op De Franciscus moet iedere leerkracht in staat zijn om hoogbegaafdheid te herkennen en te begrijpen hoe het ontwikkelingsproces van een (hoog)begaafde leerling kan verlopen.

De leerkracht handelt effectief door de hoogbegaafde leerling passend onderwijs te bieden. Om passend onderwijs te geven moet de leerkracht weten welke educatieve behoeften (pedagogisch en didactisch) de leerling heeft. De leerkracht ziet en begrijpt de behoeften en reageert hier passend op. Rekening houdend met het feit dat ook (hoog)begaafde leerlingen een leer- of ontwikkelingsstoornis kunnen hebben.

Passend onderwijs voor deze groep leerlingen is het stellen van realiseerbare doelen. Dat kan door te compacten en te verrijken of door het toepassen van integrerende didactiek. De leerkracht houdt tevens rekening met de eigenheden en ontwikkelingsbehoeften op sociaal – en emotioneel gebied.

Scholing

Voor de groepen 1-2 ligt het accent op het screenen en signaleren van kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong. Hoe zet je het materiaal uit je groep in als verrijkingsmateriaal en hoe kan je verrijken in de hoeken. Voor de groepen 3 t/m 8 ligt het accent naast het screenen en signaleren, op het compacten en verrijken van de leerstof en het hierbij stellen van proces- en productdoelen. Daarnaast wordt er kennis genomen van de verrijkingsmogelijkheden buiten de methodes.

Bij aanvang van ieder schooljaar wordt gekeken naar de (individuele) behoeften van leerkrachten en/of team wat betreft scholing en/of ontwikkeling met betrekking tot hoog-en meerbegaafdheid.

Coördinator meer- en hoogbegaafde leerlingen

De taak van de coördinator is:

- het adviseren en begeleiden van de leerkracht
- begeleiden bij het interpreteren van de screening en signalering
- observaties in de groep
- hulp bieden bij het opstellen van een handelingsplan
- ondersteuning tijdens oudergesprekken
- tweemaal per jaar is er tijdens de teamvergadering aandacht en ruimte voor hoog-en meerbegaafdheid. Onder begeleiding van de coördinator wordt het protocol (kort) doorgenomen zodat voor alle leerkrachten de lijn en werkwijze door de gehele school duidelijk is. Er is ruimte om ervaringen te delen en het bespreken van mogelijke knel- en/of ontwikkelpunten.

De begeleiding van kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong in de groep

Kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong geven signalen af die zicht geven op de ontwikkelingsvoorsprong. Die signalen kunnen zichtbaar worden op 4 ontwikkelingsgebieden:

- cognitie
- motoriek
- sociaal-emotioneel
- niet cognitieve schoolse vaardigheden

Onze kleuterbouw beschikt over een ruime hoeveelheid ontwikkelingsmateriaal om te verdiepen en te verbreden op de gehele ontwikkeling van de kleuter (cognitie, motoriek, fantasie, sociaal-en emotioneel en voor de ontwikkeling van schoolse vaardigheden). Naast het 'gewone' ontwikkelingsmateriaal beschikken wij over 'de slimme kleuterkit'. In deze kist zitten materialen die de kleuter uitdaagt tot ruimtelijke vorming, logisch denken en bouwen.

De leerkracht biedt goed overwogen dit materiaal aan, afhankelijk van de signalen die de kleuter afgeeft. Om deze signalen op te vangen geeft de leerkracht uitdagende opdrachten en een duidelijke instructie en bespreekt het werk. De leerling ruimt het materiaal nooit op zonder dat de leerkracht het resultaat bekeken, gecontroleerd en geëvalueerd heeft (samen met de leerling).

Op deze manier kunnen wij eventuele problemen signaleren om dit vervolgens ten doel te stellen voor het volgende aanbod.

Door met de kinderen te evalueren, stimuleren we de leerling om zijn best te doen. De evaluatie geeft de kleuter en de leerkracht de kans om het leerproces te bespreken. Wat ging goed, wat ging er mis en hoe had het anders gekund. De eerste stap naar het 'leren leren'.

Een voorwaarde is, dat de leerkracht goed zicht heeft op de leerlijn en de mogelijkheden van het materiaal.

Binnen deze bestaande leerlijn bepaalt de leerkracht waar het kind zich bevindt en welke stappen hij moet zetten om tot het beoogde resultaat / ontwikkeling te komen.

Naast de materialen die standaard in de kleutergroep staan zijn er extra materialen om in te zetten om te verdiepen.

De begeleiding van (hoog)begaafde leerlingen binnen de groepen 3 t/m 8

KBS Franciscus vindt het noodzakelijk om het reguliere leerstofaanbod, gezien de leereigenschappen, aan te passen, om zo beter aan te laten sluiten bij de onderwijsbehoeften van deze groep leerlingen, en problemen als demotivatie en onderpresteren te voorkomen. Bovendien doet de reguliere leerstof onvoldoende beroep op het vermogen van hoogbegaafde leerlingen om creatief om te gaan met hun kennis.

Wij geven dit vorm door de reguliere stof te compacten en in de vrijgekomen tijd te verrijken. De leerkracht kan ook nieuwe en aanvullende leerdoelen stellen. Bij ieder leerdoel kunnen tussendoelen gesteld worden en vervolgens bekeken worden welke activiteiten en oefeningen de leerling naar die tussendoelen en het uiteindelijke einddoel kunnen brengen.

Dit zal veelal vakoverstijgend zijn wat goed aansluit bij de leer-en persoonlijkheidskenmerken van een hoogbegaafde leerling. Dit geheel beschrijft de leerkracht in een plan van aanpak.

5.5 Compacten

Om te kunnen inschatten wat een leerling beheerst van de reguliere stof neemt de leerkracht zoveel mogelijk de methode gebonden toets af voorafgaand aan een nieuw blok (zie voor beheersing de normering van de methode). De leerkracht bekijkt n.a.v. de toets welke onderdelen beheerst worden en welke onderdelen er nog geoefend moeten worden. De leerkracht speelt in op de leerbehoefte(n) van de leerling tijdens de instructie, verwerking én de nabespreking en zorgt dat de leerling actief betrokken is bij zijn eigen leerproces.

Bij de verwerking maakt de leerkracht, al dan niet in samenspraak met de leerling, een selectie uit de aangeboden oefenstof. In de tijd die vrijkomt kan de leerling werken aan verdieping- en/of verrijksstof.

De leerkracht kijkt met behulp van de methodegebonden- en Cito toetsen of de prestaties van de leerling op niveau blijven.

De leerkracht let goed op leerlingen die onderpresteren. Zij presteren niet optimaal bij de toetsen, maken alsnog alle oefenstof en dit kan leiden tot nog mindere prestatie! Belangrijk hierbij is dat de leerkracht kennis heeft van de leerlijnen en de doelen van de eigen groep én van de vorige en volgende groep.

6.1 KENMERKEN VAN BEGAAFDE LEERLINGEN

Als het gaat om kenmerken van begaafde leerlingen, dan is er onderscheid tussen leervermogen en gedrag³.

Kenmerken met betrekking tot het leervermogen zijn:

- Hoge intelligentie
- Snel van begrip
- Grote algemene interesses
- Taalvaardig
- Hoog leertempo, grote denk- en leerstappen
- Voorkeur voor top-down leren
- Verworven kennis goed toepassen
- Goed geheugen
- Doorvrager en waarnemer
- Groot analytisch inzicht en probleemoplossend vermogen
- Creativiteit en originaliteit
- Denkt buiten reguliere kaders

Kenmerken met betrekking tot het gedrag zijn:

- Geestelijk vroegrijp (of wekken de indruk daarvan)
- Sterk rechtvaardigheidsgevoel
- Perfectionistische instelling
- In staat tot zelfreflectie
- Zoekt ontwikkelingsgelijken in oudere kinderen
- Accepteert regels en tradities niet klakkeloos, maar bevraagt ze
- Grote behoefte aan autonomie

Hoogbegaafden vertonen uitzonderlijk gedrag of hebben de potentie om dit te doen op een van de volgende gebieden:

- Algemeen intellectueel vermogen
- Specifiek academische aanleg
- Creatief denken
- Leiderschapstalent
- Visuele of uitvoerende kunsten

Overigens komen niet alle kenmerken bij elke hoogbegaafd kind even sterk naar voren.

---

³ Wij-leren; kennisplatform voor het onderwijs, <http://wij-leren.nl/kenmerken-hoogbegaafdheid.php>

6.2 MOGELIJKE PROBLEMEN DOOR STERKE KANTEN HOOGBEGAAFDHEID

Gedrag dat als problematisch wordt ervaren is soms een logisch gevolg van de sterke eigenschappen die een hoogbegaafd leerling bezit. Voorbeelden hiervan zijn:

Sterke eigenschap	Mogelijk negatieve consequenties
Kan snel informatie opnemen en vasthouden	Weinig geduld met anderen; moeite met routine; over-compliceren
Nieuwsgierig, zoeken naar waarde	Stelt ongepaste vragen; ongewoon sterke interesses
Intrinsieke motivatie	Eigenwijs; weigert sturing
Probleemoplossend; vermogen tot conceptualisatie, abstractie en synthetiseren	Weigert routinematige zaken; zet vraagtekens bij leerprocedures
Zoekt naar logische oorzaak-gevolg relaties	Weinig binding met niet-logische zaken zoals cultuur, tradities en gevoelens
Is voorstander van waarheid, rechtmatigheid en het eerlijk houden aan de regels	Excessieve zorgen maken om humanitaire zaken
Behoeft andere zaken en mensen te organiseren	Stelt ingewikkelde regels op; wordt gezien als bazig
Uitgebreide vocabulaire; veel kennis	Kan woorden gebruiken om te manipuleren; raakt verveeld door school en leeftijdgenoten
Hoge verwachtingen van zelf en anderen	Intolerant, perfectionistisch; depressiegevoelig
Creatief/inventief	Wordt gezien als verstorend en uit de pas lopend
Intense concentratie; kan lang aandacht houden; volharding in interesses	Verwaarloost taken en mensen tijdens concentratie; weigert onderbreking; koppigheid
Sensitiviteit; empathisch vermogen; behoefte geaccepteerd te worden door anderen	Gevoelig voor kritiek en afwijzing door leeftijdgenoten
Hoge hoeveelheid energie, alert	Frustratie wanneer weinig activiteit
Gretigheid	Kan worden gezien als hyperactief

Voorkeur voor onafhankelijk werk; op zichzelf	Wegwuiven inbreng anderen; weigering tot conformiteit
Diversiteit aan interesses en vaardigheden	Kan ongeorganiseerd en verstrooid overkomen; frustraties wegens gebrek aan tijd
Sterk gevoel voor humor	Leeftijdgenoten snappen humor niet; kan zich opstellen als clown om aandacht te krijgen

6.3 KENMERKEN ONDERPRESTEERDERS

Wetend dat (hoog)begaafde leerlingen in aanleg goed en snel kunnen leren, zou men verwachten dat er op school weinig tot geen problemen zullen optreden. Helaas geldt dat niet voor alle (hoog)begaafde leerlingen. Omdat zij in het huidige onderwijs vaak niet op niveau worden aangesproken, lopen ze een groot risico om gedemotiveerd te raken, met gedragsproblemen en onderpresteren als gevolg.⁴ Als bij een leerling vooral de negatieve kenmerken waarneembaar zijn, maar er nauwelijks of geen positieve kenmerken herkend kunnen worden, is de vraag relevant of de betreffende leerling wel een begaafde leerling is.⁵

De positieve gedragskenmerken van onderpresteerders zijn feitelijk rechtstreeks te herleiden tot de leer- en persoonlijkheidseigenschappen van begaafde leerlingen.

Enkele positieve kenmerken van deze (hoog)begaafde leerlingen zijn:

- Begrijpt en onthoudt tot op hoog niveau bij eigen interesse;
- Neemt buiten school op eigen kracht opvallend veel informatie tot zich en maakt zich deze eigen;
- Beschikt over een grote feitenkennis van niet schoolse kennis en toont deze kennis op onverwachte momenten;
- Levert mondeling sterke prestaties;
- Floreert extreem goed in één op één situatie met volwassenen
- Denkt nadrukkelijk buiten de reguliere kaders en zoekt ook oplossingen buiten de reguliere kaders
- Fysiek actief buiten school
- Is gevoelig en kan een groot empathisch vermogen tonen

Negatieve kenmerken van onderpresteren zijn te onderscheiden in aspecten die direct te herleiden zijn tot de schoolprestaties en aspecten die met het sociaal-emotioneel welbevinden te maken hebben.

⁴ Doornekamp, Drent en Bronkhorst

⁵ Van Gerven, <http://wij-leren.nl/hoogbegaafdheid-onderpresteren.php>

In de praktijk blijkt dat hoe verder de leerling in die neerwaartse spiraal terecht komt, hoe meer negatieve kenmerken in sterkere mate waarneembaar zijn. Dit impliceert dat op relatieve onderpresteerders met name de positieve kenmerken van onderpresteren van betrekking zijn en dat, indien er sprake is van relatief onderpresteren, er niet direct sprake hoeft te zijn van gevoelens van onbehagen. Met name bij oudere begaafde leerlingen kan het zijn dat het leveren van minder hoge prestaties samenhangt met een bewuste keuze die de leerling maakt om zodoende meer tijd over te houden voor andere zaken dan school en leren, of om zodoende meer aansluiting bij leeftijdgenoten te vinden.

Enkele negatieve kenmerken van hoogbegaafde leerlingen zijn:

- Levert wisselende prestaties, is ontevreden over eigen prestaties
- Heeft een hekel aan memoriseren
- Vermijdt nieuwe leeractiviteiten
- Stelt doelen opzettelijk te hoog of juist te laag
- Snel afgeleid, impulsief
- Wijst school en veel vormen van schools leren af
- Wijst hulp af
- Liegt over school, prestaties en afspraken
- Heeft minderwaardigheidsgevoelens
- Vermijdt groepsactiviteiten
- Heeft gevoel dat iedereen tegen hem is
- Is minder populair bij leeftijdgenoten
- Zoekt contact met ontwikkelingsgelijken
- Voelt zich hulpeloos en slachtoffer van de situatie
- Neemt geen verantwoordelijkheden
- Verzet zich tegen autoriteit

6.4 DIGITAAL HANDELINGSPROTOCOL HOOGBEGAAFDHEID (DHH)

Het Digitaal Handelingsprotocol Hoogbegaafdheid is een interactief instrument dat de leerkracht (Intern begeleider en ouders) ondersteunt bij de begeleiding van meer- en hoogbegaafde leerlingen. Het Digitaal Handelingsprotocol geeft antwoord op de vraag of er aanpassingen nodig zijn in het leerstofaanbod en de begeleiding van de leerling. Wij gebruiken het DHH met name voor de signalering en diagnostiek.

Quickscan

De leerkracht vult een korte vragenlijst in. Resultaat is een aanbeveling om verder te gaan met het DHH dan wel de conclusie dat er te weinig aanwijzingen zijn om nader onderzoek te doen naar meerbegaafdheid. In dat geval stopt het traject hier. Verder onderzoek naar de problemen wordt gedaan volgens het traject beschreven in het zorgplan.

Signaleringsfase

De leerkracht en ouders vullen de signaleringslijst in in het DHH en beschrijven in 5 à 10 regels hun algemene indruk van de leerling. De volgende resultaten zijn mogelijk:

- Er komen voldoende vermoedens van hoogbegaafdheid naar voren en/of er zijn onvoldoende of tegenstrijdige gegevens: het onderzoek moet worden voortgezet. Er volgt een gesprek met leerkracht, IB en ouders, waarin de diagnostische fase van het DHH wordt doorgesproken en het vervolgtraject wordt vastgesteld. Hierna volgt er een gesprek tussen leerkracht of IB en kind, waarin ook duidelijk wordt uitgelegd wat het doel en de reden van het verdere onderzoek is.
- Er zijn onvoldoende aanwijzingen dat er sprake is van problemen gerelateerd aan meer- of hoogbegaafdheid. Het traject stopt hier. De leerkracht en de intern begeleider bespreken dit met de ouders. IB schrijft een compact verslag dat aan ouders wordt gegeven en in het digitaal leerlingvolgsysteem bewaard wordt. Verder onderzoek naar de problemen wordt gedaan volgens het traject beschreven in het zorgplan.

Diagnostische Fase

Verzamelen van gegevens

- Ouders, leerkracht en leerling (vanaf groep 5) vullen de diagnostische vragenlijst in.
- De leerkracht toetst de leerling door op gebied van rekenen, (begrijpend) lezen, spelling, beginnend bij de eerstvolgende CITO-toets. Dit doortoetsen gaat door tot de leerling geen I score meer behaalt. Er wordt geen hulp geboden tijdens dit doortoetsen; wel mogen concepten die nog niet aan de orde zijn geweest in het onderwijs kort uitgelegd worden. (Bijv. een leerling uit groep 4 heeft nog nooit gewerkt met breuken. In de CITO-toets van groep 6 komen deze wel aan de orde. In dat geval mogen notitiewijze en concept kort uitgelegd worden, waarna de leerling zelfstandig de opgaven van de toets moet maken)
- Leerkracht en de IB voeren de resultaten in in het DHH.

Concluderen en vervolgtraject vaststellen

- Alle verzamelde gegevens leiden tot een voorlopige conclusie. De leerkracht en de IB bespreken deze met de ouders.

Groepen 1-2

- Slimmeriken 1
- Slimmeriken 2
- Tom tect
- Set junior
- Nikitin N8
- Roosterfiguren dieren 1
- Castle logix
- Zonnespel Max de kat
- Concentra
- Colour code
- IQ fit
- Ivanhoe
- Billy & Betty Bricks
- Katamino duo
- Archelino
- Angry birds on top
- Rush Hour
- Een doos vol gevoelens
- Tridio
- Onderzoeken en ontwerpend leren Nemo
- Kapla
- Kleuteruniversiteit verrijkingsproject 'vulkanen'
- Kleuteruniversiteit verrijkingsproject 'de blauwe vinvis'

Groepen 3 t/m 8

- Logische breinbrekers
- Piccolo rekenen
- Strategiespelletjes
- Kien
- Plustaak rekenen
- Rekeningjers
- Somplex
- Vierkant voor wiskunde
- Squala spelling
- Piccolo begrijpend lezen
- Piccolo taal/lezen
- Plustaak taal
- Villa alfabet
- Slimme taal kranten en tijdschriften
- Slimme taal kinderliteratuur
- Plustaak begrijpend lezen
- Projectballade onderbouw
- Werkgidsen Kinheim
- Slimme uilen
- Onderzoeken en ontwerpend leren Nemo
- Plustaak WO
- Projectenballade
- Sterrenwerk natuur en wetenschap
- Tridio
- Rush hour
- Set
- Webkwesties
- Kwink
- Chocolate fix
- Peter's pike
- Anaconda
- Een doos vol gevoelens
- Kapla
- IQ link
- Chicken shuffle

6.5 Signaleringslijst / kenmerken

Hieronder treft u een opsomming aan van kenmerken m.b.t. hoogbegaafdheid. Als u een aantal van deze signalen herkent, heeft u mogelijk te maken met hoogbegaafdheid. **Let wel:** de lijst is niet volledig en niet alle hoogbegaafden hebben deze kenmerken. Het omgekeerde is natuurlijk ook mogelijk: als u of uw kind een of meerdere van deze gedragsaspecten vertoont, hoeft dat nog niet te betekenen dat het om hoogbegaafdheid gaat.

Signalen bij **kinderen** die je mogelijk vooral in de thuisituatie zult herkennen:

weinig slapen	
wil als baby al snel niet meer liggen (3 mnd.)	
vroeg staan, lopen (8-12 mnd.), vaak overslaan van de kruipfase	
ook wel heel laat lopen (2-3 jr.)	
vroeg brabbelen en praten	
heel laat praten: overslaan van brabbelen, grammaticaal meteen correct en met goed woordgebruik	
opvallend woordgebruik, grote en rijke woordenschat	
grote leergierigheid	
perfectionistisch – faalangstig	
opvallen goed geheugen	
vroeg leggen van verbanden, de zogenaamde “dus”- redenering, normaal is dit rond 3 jaar	
enorm rechtvaardigheidsgevoel en verantwoordelijkheidsgevoel	
originele ideeën en oplossingen	
heeft een ongewone verbeeldingskracht	
vraagt eindeloos “waarom” en is zeer volhardend	
apart gevoel voor humor, veel taalgrapjes	
veel buikpijn, hoofdpijn	
op zeer jonge leeftijd stellen van levensbeschouwelijke vragen	
heeft grote belangstelling voor de aard van de mensen en het universum	
al jong (lego)modellen nabouwen van een voorbeeld	
is (over)gevoelig	

kan onhandelbaar of agressief zijn	
vraagt vaak extreme aandacht	
beschikt over een zeer goede concentratie	
gedetailleerde kennis van de omgeving hebben, bv alle automerken weten, alle dinosauriërs kennen	
moeite met leren zwemmen, fietsen	
leert zichzelf lezen en schrijven	
heeft sociaal inzicht	
volgt gemakkelijk complexe aanwijzingen	
heeft een groot doorzettingsvermogen kijkt als peuter zeer uit naar 'naar school gaan'	
is op school een totaal ander kind dan thuis, het lijkt wel of de leerkracht en de ouder(s) het over een totaal ander kind hebben	

Enkele signalen bij **kinderen** die je mogelijk vooral in de schoolsituatie zult herkennen:

al jong praten in samengestelde zinnen	
heeft een hekel aan routinematig werk	
zeer taakgericht en geconcentreerd	
grote nieuwsgierigheid en leergierigheid	
vraagt eindeloos "waarom" en is zeer volhardend	
uitstekend geheugen	
enorm rechtvaardigheidsgevoel en verantwoordelijkheidsgevoel	
originele ideeën en oplossingen	
perfectionistisch – faalangstig	
verschillende dingen tegelijk doen, hoog tempo	
apart gevoel voor humor, m.n. de taalgrapjes kunnen opvallen	
zelfstandig	
kan vaak al lezen in groep 1/2	
leest snel	
heeft grote belangstelling voor de aard van de mensen en het universum	

heeft een hekel aan het leren van de tafels	
draagt andere 'onderwerpen' aan in de kring	
zegt nooit iets in de kring	
al heel jong herkenbare dingen tekenen	
gecompliceerdere legpuzzels maken dan de leeftijdsgenoten	
in de kleuterjaren al graag spelen van gezelschapsspelletjes	
in de kleuterjaren belangstelling hebben voor cijfers en letters	
gedetailleerde kennis van de omgeving hebben, bv alle automerken weten, alle dinosauriërs kennen	
kan onhandelbaar of agressief zijn	
zegt, vraagt, maakt dingen die de andere kinderen niet begrijpen	
speelt niet met klasgenootjes	
gaat om met oudere (ook wel veel jongere) kinderen	
heeft vaak hoofdpijn, buikpijn	
moeite met leren zwemmen, fietsen	
heeft sociaal inzicht	
volgt gemakkelijk complexe aanwijzingen	
is goed in staat zelf te beoordelen	
heeft een zeer goede concentratie	
vertoont initiatief en originaliteit in intellectueel werk	
heeft een ongewone verbeeldingskracht	
heeft een goed logisch denkvermogen	
talent tot abstraheren	
is uit zichzelf voor het werk op school gemotiveerd	
zeer gedetailleerde kennis van één onderwerp hebben	
is op school een totaal ander kind dan thuis, het lijkt wel of de leerkracht en de ouder(s) het over een totaal ander kind hebben	